

(1958) De 2 Kilder for Moral og Religion.

(Henri Bergson: The two sources of Morality and Religion.
Engelsk Udgave trykt i Canada. Bogen kom ud i 1932.)

(Moralisk ~~Unglæbhelte~~). Erindringer om den forsvorne Frukt er den aldste Erindring, i hvert enkelt Menneskes Huskomme som den ogsaa er det i Menneskehedens Huskomme.

Hvilken Barndom skulde vi ikke hatt hvis vi havde kunnet givne som vi vilde? Men pludselig stod vi overfor en ^{Glindring} ~~forbød~~, som hverken var synlig eller rolig: et Forbud.

Hvorfor var vi lydige. Spørgsmålet melde sig næppe - vi tog det som en selvfølge at lydne vor Forældre og Lærere.

Men fordi de var vor Forældre og lærere. De stod i et bestemt Forhold til os som i vor Quid gør dem

en Autoritet - de indtøke en bestemt Position og det var mere or Menyn til denne Position end til Forældre

og læreres Personer at det faldt os naturligt at adlyde dem. De havde en Reth til at befale og det stod mere eller

mindre klart for os at de havde en Fuldmagt til at udøve denne Reth. Vi havde en uklar Følelse at

at der bag dem ejede stod en alværdig omvend for os noget tåkel Autoritet som gjennem dem øret

Press på os. Senere vilde vi kæmpe mere at denne Autoritet var Fællesskabet ^{eller} Samfundet, som

skulle uprovoketge Thor til en bestemt Orden og hvor det enkelte Individ måtte gi' lovhald på noget at

sine Egoisme, hvis den virket forstyrrende på Fællesskabet. Dette Samfund med sine Krav og Forbud

fortoet sig for os som et autoritativt System bygget op på Erfaringer om hvad der tjente til Samfundets

Bevæ. Disse Erfaringer tilsig at os'en må befale

Moral og Religion

hvorfor er Moral og Religion opstået? Hvor læg de sine Kilder? Dette spørgsmål har bedt, afføjet mange læreres gjennem Tidene. Den franske filosof Henri Bergson udgav i 1932 en bog under Titelen: De 2 Kilder for Moral og Religion og da bogen ikke er oversat til Danske sprog står vi fortrykt i et Succesfuld og læst Fælede.

af andre må lyde. Vi lærte å morde os under
 disse Samfundlove, selvom de øret vold på vore
 egne Lyster. Vi lærte å respektere dem som
 nødvendige og som noget som for enhver Pris
 måtte opretholdes - vi lærte Begrebet Pligt
 å kjende, ~~og~~ Samfundlovene forholdt sig for os
 lige logiske som Naturens Love, selvom vi
 var klar over at de var bygget op af Menneskers
 fri Vilje. Hvor Samfundslovene skænsket
 Uttoldelsen af egne Lyster faldt det naturligt
 for det enkelte Individ å erkjende sig skyldig
 i sine Lyster. Samfundslovene var formet af
 andre Mennesker og naar han fulgte lyst til
 å bryde dem fik han en Følelse af Skyld.
 Andre Mennesker var borte end han var.
 Denne ~~betragtning~~ Illusion gør Samfundslovene
 dens Autoritet, og det enkelte Individ ^{der} Pligtfølelse.
 Et Samfund er en forsamling. Vi lærer
 det Billede fra Naturen. En Mængde eller en
 Biskibe er en Organisation hvor det enkelte
 Indvolds Pligter af Naturen er tilrettelagt.
 De Love som her gælder kalder vi Naturlove
 og Individernes Lydighed overfor disse Love
 kalder vi Instinkt. Os bekjend ^{sier} ~~over~~ ikke
 det enkelte Individ i disse Samfund Erne
 til å resonere over disse Naturlove og til å
 vurdere dem. I et Menneskesamfund
 eksisterer en sådan Erne hos det enkelte
 Individ og vi maa derfor å kunne
 bekjende os at en anden ^{Vurdering} Grundlag for vore Samfund.

Vi mener at det ikke er Instinkt men Intelligens
 som danner baggrund for den bevidsthed som
 et Menneskesamfund repræsenterer, men vi er enige
 at de Loves som gælder for Instinktsamfund
 også principielt må gøres gældende for Intelligens-
 samfund som forudsald. ~~Der~~ Orden og Disciplin
 er fundamentale forudsat for begge Samfundstyper.

Existens. Hvordan Naturens Instinktsamfund er
 opstået og hvordan deres Loves er blitt til
 ved vi ikke - men vi vet endel om Intelligenssamfundenes
 Oprindelse og Udvikling og der foretager Loves til a°
 forudsat at der er en vis analogi både i Tilblivelse
 og Udvikling i begge disse Samfundstyper.

Samfundets Loves er Det som er et foreliggende Problem. I
 Instinktsamfundenes er det Naturen som byder og Instinktet
 som lyder - i Intelligenssamfundenes er det Individene
 i Fællesskab, som byder og Enkelthvidernes Intelligens som
 lyder. Hvis en Måske eller en Pi skades og
 taper Evnen til å utføre sine Funktioner er det
 ensbetydende med Individets Utalelse. ~~Et~~
~~Intelligenssamfund~~ Her er det Kautiske kategoriske
 Imperativ: "du skal", en ubønhørlig Lov uten
^{noensomhelst} ~~noensomhelst~~ begrænsning. I et Intelligenssamfund
 hvor disse frie Vilje har medvirket ved Lovdannelse
 er denne frie Vilje fremdeles en Faktor man
 må regne med hos Enkelthviderne. ~~Der~~ ^{Der} ~~er~~ ^{er} ~~en~~ ^{en} ~~mulighet~~ ^{mulighet}
 for Avvikelse og denne Mulighet adber
 Adgangen for Enkelthvidet til et valg mellem
 Plikt og Lyst. Dette valg og dere Bytning det
 forvandlede i et Enkelthvids Sind er

er det Vilkår ethvert Eukeltindivid ved sin
Fødsel føres ind i som Medlem af et Sælfælled.
Det er Sælfælledsmoralen som skaber en Plekt-
følelse hos det enkelte Individ. Det er Erkjendelsen
at denne Sælfælledsmoral er berettiget som
gives Eukeltindividet en Skyldfølelse hvis det
er sig bevidst at bryde den.

Vi kjender ikke Mennesker som ikke er sig selv
eller andres Form for Sælfælledsmoral-bevidst.

Forholdet mellem Mennesker har altid vart op
er et eller andet Regulativ underlagt, og
Eukeltmenneskets Plektfølelse overfor dette
Regulativ er almen. Selve Regulativet -
Sælfælledsmoralen - har altid vart og er præget
af menneskelig Fornuft - en intellektuel Vurdering
af Behovet, og det ^{forbrøden} ^{bedste} tilfredsstillende.

Lige sikkert som det er at der ikke har eksisteret
noget Menneskesamfund uden en Sælfælledsmoral
er det at der ikke har eksisteret noget
Menneskesamfund uden Religion.

Men Her skilles ^{vi} overfor et forunderligt Faktum.
Baggrunden for Sælfælledsmoral er Intellekt og
Fornuft. Vi anser Mennesket for at være den
 eneste Livsform som disponerer over disse
Evner og allehvel er Mennesket den eneste
Livsform som ^{altid har} knyttet sin Eksistens til
ufornuftige Forestillinger - ^{Form} ~~til~~ Overtro.

Der kan saavel i Fortid som Nutid påvises
Menneskesamfund uden Videnskab, Kunst og Filosofi
men der kan ikke påvises et eneste Sælfælled uden Religion.

57.

Vi kjender ikke Dyrenes Tæske eller Suid, men da Overtro altid tilkjenner sig på en eller anden Måde vilde vi ha' opdaget det hvis der hos Dyrene gjorde sig nogen Overtro gjaldende. Vi må gå ud fra at vi Mennesker er ~~alene~~ den eneste or Jorderes hvorforn som eier Evnen til Overtro. Vi kan nok støtke os til den Opfatning at Overtroen har sin Oprindelse hos primitive Mennesker og repræsenterer et Mellemstadium mellem Dyr og Mennesker men vi kommer ikke bort fra det Faktum at ~~den eneste hvorforn som ~~fra~~ Forskillelser og deres ~~betragtninger~~ som er helt fornuftsbrødes~~ har vort ^{akceptert} ~~af~~ frendes bli' akcepteret or den eneste hvorforn som har faatt Evnen til å tænke og trekke Slutninger. Der har vort havdet divergerende Synsmåker hvor det gjalder å avgjøre hvilken or de 2 Discipliner Moral og Religion kan foris længst tilbake i Menneskehetens Historie men der hersker ingen tvil om at de 2 Discipliner så langt vi kan se tilbake har støttet sig til hinanden. Samfundsmoralen har søkt støtte i guddommelig Autoritet, og Religionen har bekræftet denne ^{hos} Foreskilling. Hvis man søker tilbake til de primitive Folks Taboo-Forskillelser vil man finde at Samfundsmoral og Religion i Forening har formet disse Forbud og at Forbudets Formål er å ligne Samfundet. Forbudet kan tilsynelatende være uforståeligt men en nærmere Gransking vil føre til det Resultat at det er Samfundets eget Beste som søker beskyttet, enten det gjalder på det fysiske Plan eller det psykiske Plan efter de samtidige raadende Foreskillelser på angjaldende Områder.

Spørgsmålet om ^{hvor} Moral og Religion har 2 forskellige
 Kilder eller om de er oprundet af samme Kilde
 har betydeligt mange Filosopher og det er også
 det Spørgsmål Henri Bergson søger et svar på i
 sin sidste bog. Hvor det gælder et Spørgsmål af
 denne Art vil en Filosof personlige Indsigelser spille
 en vis Rolle og Bergsons har været kritiseret for
 at hans halvreligiøse Intuition har sat Præg på
 hans Tankestrømning. Begrebet "Élan vital" som
 han etablerede har hans Kolleger ikke kunnet
 anerkende som et filosofisk ^{uomtvistligt} Begreb, men det
 forhindrer ikke at Bergsons Tanke har vakt
 megen Opmærksomhed og til Tider har vakt
 betydelig Anerkendelse. Den Problematik
 vi møder hos ^{Bergson} ~~hans~~ fortæller sig for mig som
 meget interessant. Med den intuitive Forbindelse
 mellem Moral og Religion som Udgangspunkt
 stiller han det Spørgsmål om man ikke her
 står overfor en Uviklingsproces fra Instinkt
 til Intelligens. Det er almindelig anerkendt at
 Naturlovenes Hovedformål ~~for sig~~ ^{er} ~~for sig~~
 som Arternes Bevarelse. De Loves som
 Individerne i et Insektsamfund instinktmæssigt
 efterlever er uopgiveligt nødvendigt for
 Samfundets Bestaan. Naturen har her
 etableret en social Orden ~~hvor~~ ^{for} Eukalyptus
 Instinkt, hvor Subordination og Coordination
 er ^{ikke} ~~hvis~~ ^{og utvivelige} ~~hvis~~ ^{ikke} ~~hvis~~ ^{ikke} ~~hvis~~ ^{ikke}
 Individ som for deres Samfund.

Det kan også observeres at Instinktet hos det